

Natuurtoets

Verkennde inventarisatie en beoordeling
natuurwaarden in het kader van de Flora- en
faunawet ten behoeve van het plaatsen van een
gasleiding op het tracé Z-530-17 Itteren-Meerssen

projectnr. 11191-270913
revisie 0A
datum 17 juni 2015
documentnr. 270913-NT

auteur(s)

[Redacted]

Opdrachtgever

N.V. Nederlandse Gasunie
Postbus 162
7400 AD Deventer

datum vrijgave	beschrijving revisie 0A
17-06-2015	Natuurtoets concept

goedkeuring

[Redacted signature]

[Redacted signature]

Datum van uitgave:
17 juni 2015

Contactadres:
Tolhuisweg 57
8443 DV HEERENVEEN
Postbus 24
8440 AA HEERENVEEN

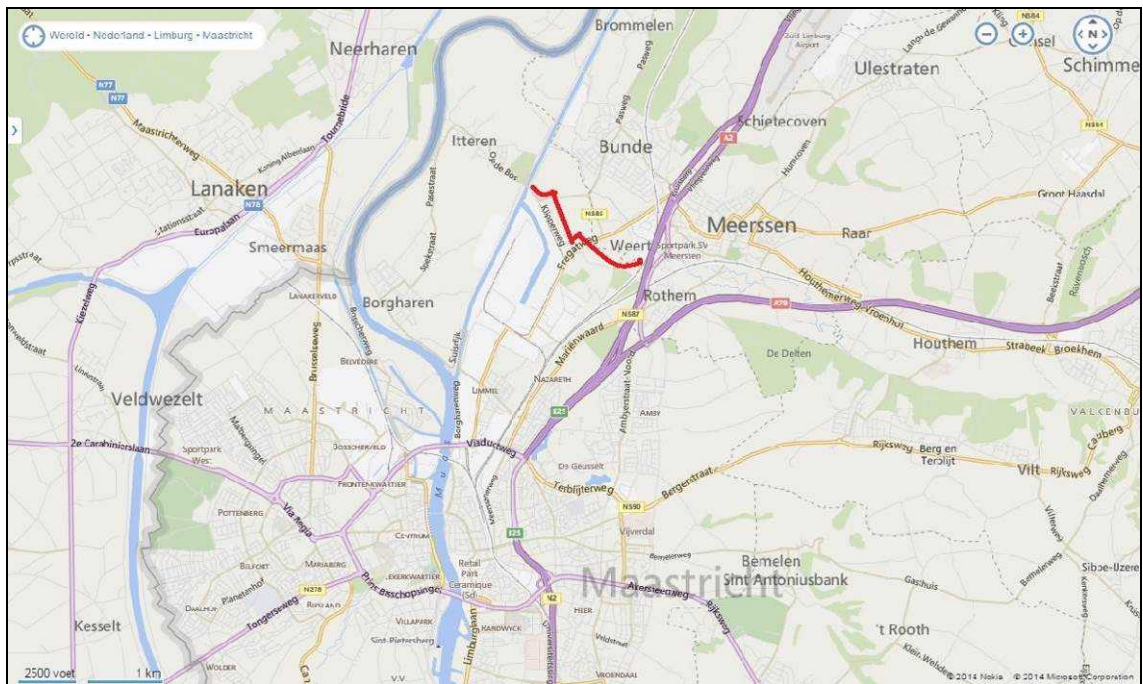
Inhoud	Blz.
1 Inleiding	2
1.1 Aanleiding	2
1.2 Flora- en faunawet	2
1.3 Doel van deze toetsing	3
1.4 Werkwijze	3
1.5 Leeswijzer	4
2 Wettelijk kader	5
2.1 Natuurbeschermingswet	5
2.2 Ecologische hoofdstructuur	5
3 Beschrijving locatie en aanpassing(en)	6
3.1 Locatie	6
3.2 Aanpassingen	7
4 Resultaten Quick scan Flora- en faunawet	9
4.1 Beschermde soorten Flora- en faunawet	9
4.1.1 Vogels	9
4.1.2 Vleermuizen	10
4.1.3 Overige zoogdieren	10
4.1.4 Reptielen, amfibieën en vissen	10
4.1.5 Ongewervelden	10
4.1.6 Planten	11
5 Effectbeschrijving en gevolgen	12
5.1 Overzicht beschermde soorten	12
5.2 Effecten op in het plangebied aanwezige flora en fauna	12
5.3 Mitigerende maatregelen	13
5.3.1 Broedvogels; in broedseizoen mitigatie	13
5.3.2 Vleermuizen; eventueel nader onderzoek; zeker mitigatie	14
5.3.3 Reptielen; ontheffing en/of mitigatie	14
5.3.4 Vaatplanten; ontheffing en/of mitigatie en nader onderzoek	14
6 Conclusies en aanbevelingen	15
6.1 Conclusies	15
6.2 Aanbevelingen	15
7 Geraadpleegde bronnen	16

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van de Gasunie N.V. heeft de Antea Group een natuurtoets opgesteld ten behoeve van het plaatsen van een gasleiding op het tracé Itteren-Meerssen tussen de Oostelijke kanaalweg te Bunde en de Oude Steeg te Maastricht, gemeente Maastricht, provincie Limburg.

De Gasunie is voornemens om een aantal aanpassingen aan haar leidingnetwerk te doen. Het betreft in dit geval het plaatsen van een gasleiding. Deze modificatie wordt in deze natuurtoets beschreven.

figuur 1.1. Kaart met daarop de globale locatie van de modificatie aangegeven in rood. (Bron: Bing maps)

Vanuit de natuurwetgeving is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het plangebied, zodat hiermee rekening kan worden gehouden. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep zijn getoetst aan de bepalingen van de Flora- en faunawet.

Er worden voor deze aanpassingen enkele bomen gekapt en er wordt mogelijk een drinkwaterbak aangetast. Er worden geen watergangen aangetast.

1.2 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet wordt de bescherming van een groot aantal inheemse planten- en diersoorten geregeld. Deze wet is overal in Nederland van toepassing.

De voorgenomen ingrepen vallen onder het begrip 'ruimtelijke ontwikkeling' uit de Flora- en faunawet. Hiervoor geldt een algehele vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet voor algemene beschermde soorten (zogenaamde tabel 1 soorten, voor toelichting zie bijlage 1). Als er andere strenger beschermde soorten (zogenaamde tabel 2 of 3 soorten of broedvogels) voorkomen is het noodzakelijk om te bepalen of deze schade ondervinden door de voorgenomen ingrepen. Indien dit

het geval is, kan het noodzakelijk zijn om voor de betreffende soorten een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen.

Daarnaast geldt voor alle soorten, ook de niet beschermde soorten, de algemene zorgplicht. Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer redelijkerwijs maatregelen neemt, dan wel redelijkerwijs handelingen met negatieve effecten achterwege laat, om schade aan plant- en diersoorten zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

1.3 Doel van deze toetsing

Het doel van de voorliggende natuurtoets is om te bepalen of eventuele strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de huidige Flora- en faunawet te verwachten zijn.

1.4 Werkwijze

Om eventuele strijdigheden van de plannen met de betreffende natuurwetgeving op te sporen dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

- Welke wettelijk beschermde soorten komen in het plangebied voor, of worden hierin verwacht? Welke status hebben deze soorten?
- Welke invloed hebben de geplande ingrepen in het betreffende gebied op de (strik) beschermde soorten?
- Voor welke soorten moet op welke locaties nader onderzoek uitgevoerd worden?
- Door welke maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen of verzacht?
- Welk vervolgtraject dient dan doorlopen te worden?
- Voor welke beschermde soorten moet een ontheffing aangevraagd worden?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de volgende stappen doorlopen.

Stap 1. Bureaustudie

Op basis van literatuuronderzoek en verspreidingsatlassen is nagegaan welke wettelijk beschermde planten- of diersoorten in of nabij de planlocatie voorkomen. Dit is het eerste onderdeel van de Quick Scan. Samen met het veldbezoek vormt de bureaustudie het beeld van aangetroffen of verwachte soorten. Voor deze bureaustudie zijn ook de gegevens uit de NDFF geraadpleegd.

Stap 2. Veldbezoek(en)

Na het bureauonderzoek is op 7 oktober 2014 (een zeer zonnige dag, windkracht 1 en een temperatuur van rond de 20°C) en 20 november 2014 (een bewolkte, droge dag, windkracht 2 en een temperatuur van rond de 8°C) door J. Melis, ecooloog van de Antea Group, een verkennend veldbezoek uitgevoerd aan de planlocatie en de directe omgeving ervan. Hierbij is, met betrekking tot de verzamelde gegevens van de bureaustudie, beoordeeld welke soorten daadwerkelijk in of nabij de planlocatie voor (kunnen) komen. Op 16 april 2015 is er een nader onderzoek (naar Alpenwatersalamander, daslook en maretak) uitgevoerd door J. Melis, ecooloog van de Antea Group, op een zeer zonnige dag, windkracht 2 en een temperatuur van rond de 18°C. Dit is het tweede onderdeel van de Quick Scan. Samen met de bureaustudie vormen de veldbezoeken het beeld van aangetroffen of verwachte soorten.

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen ingreep en de verzamelde gegevens van stap 1 en 2 zijn de (mogelijke) effecten (vernietiging, verstoring, versnippering biotoop) op de verwachte beschermde soorten en natuurtypen beschreven. Voor de verwachte negatieve effecten op de beschermde soorten worden mitigerende maatregelen voorgesteld.

Stap 4. Conclusies en advies met betrekking tot de ontheffingsaanvraag

Op basis van stap 1 tot en met 3 zijn conclusies getrokken met betrekking tot eventuele overtredingen van verbodsbepalingen zoals genoemd in de Flora- en faunawet art. 75 en eventueel te nemen vervolgstappen.

1.5 Leeswijzer

Het eerste hoofdstuk behandelt de aanleiding, het doel en de werkwijze van deze natuurtoets. In het tweede hoofdstuk wordt een beschrijving van het wettelijk kader gegeven. In het derde hoofdstuk worden de deellocaties en de voorgenomen aanpassingen beschreven. In het vierde hoofdstuk wordt een inschatting gemaakt van het voorkomen van beschermde diersoorten. In het vijfde hoofdstuk worden de effecten van de voorgenomen ontwikkeling op de beschermde soorten beschreven. Op basis van voorgaande hoofdstukken worden in het zesde en laatste hoofdstuk conclusies getrokken en worden de te nemen vervolgstappen aangegeven. In bijlage 1 is een samenvatting van de Nederlandse natuurwetgeving te vinden.

2 Wettelijk kader

Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming en soortbescherming. Gebiedsbescherming houdt in dat gebieden met belangrijke natuurwaarden wettelijk zijn beschermd. Het gaat hierbij om de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), Natura 2000-gebieden, natuurreservaten en andere in bestemmingsplannen aangeduide natuurgebieden. De soortbescherming valt onder de Flora- en faunawet (zie bijlage 1).

Natura-2000

De bescherming van de Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden) is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet). Projecten of activiteiten die niet noodzakelijk zijn of verband houden met het beheer van de natuurwaarden van Natura 2000-gebieden en mogelijk negatieve effecten hebben op deze waarden, dienen getoetst te worden aan de Natuurbeschermingswet. Deze toetsing vindt enkel plaats in het geval dat de uitvoering van een project plaatsvindt binnen de invloedssfeer van een N2000-gebied en verwacht wordt dat deze uitvoering mogelijk negatieve effecten heeft op soorten of habitattypen waarvoor het N2000-gebied is/wordt aangewezen.

Ecologische Hoofdstructuur (NNN)

De Ecologische Hoofdstructuur (NNN) is onderdeel van het rijksbeleid voor het creëren en vormgeven van een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden in Nederland. Indien een ruimtelijke ingreep binnen de begrenzing van de NNN plaatsvindt moet een 'nee, tenzij' procedure worden doorlopen en zal bij doorgang van de ingreep in de regel compensatie en mitigatie noodzakelijk zijn.

2.1 Natuurbeschermingswet

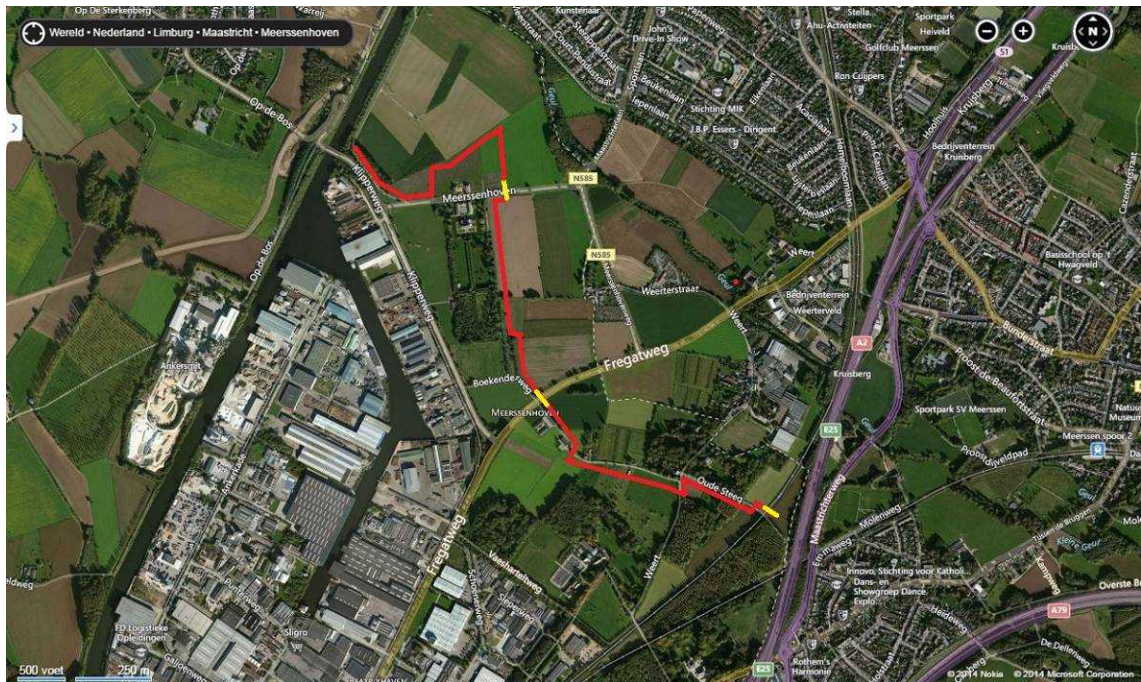
Het plangebied ligt op beperkte afstand van drie Natura 2000-gebieden. De dichtstbijzijnde gebieden zijn het Geuldal op ruim 1 kilometer afstand (ten oosten), de Grensmaas op ruim 1,5 kilometer afstand (ten westen) en het Bunder- en Elslooërbos op bijna 2 kilometer afstand (ten noorden). De aanpassing is lokaal, beperkt en de Natura 2000 gebieden liggen gescheiden van de maatregel door woonwijken, bedrijventerreinen, (snel)wegen, spoorverbindingen en waterwegen. Ondanks de nabijheid van drie Natura 2000-gebieden is voor de geplande aanpassing een voortoetsing aan de Natuurbeschermingswet niet aan de orde.

2.2 Ecologische hoofdstructuur

Het plangebied ligt niet in de Ecologische Hoofdstructuur. Voor de geplande aanpassingen is een voortoetsing aan de NNN daarom niet benodigd.

3 Beschrijving locatie en aanpassing(en)

3.1 Locatie

figuur 3.1. Luchtfoto van het plangebied met de te plaatsen leidingen in open ontgraving (rood). De gele aanduidingen betreffen boringen. (Bron: Bing maps)

Het gebied heeft een agrarische hoofdbestemming met enige landwegen en wordt afgewisseld met vrijstaande woonhuizen, een landgoed, een provinciale weg, een park, een spoorverbinding en enkele bosschages. Het geprojecteerde tracé start bij het schema aan de Oostelijke kanaalweg (figuur 3.1.) en loopt via een bosstrook (zie figuur 3.2. en 3.3.) naar het GOS Z068 Itteren (zie figuur 3.5.), door jonge aanplant (zie figuur 3.6.), langs de Meerssenhoven (zie figuur 3.7.), om het landgoed Meerssenhoven, steekt via enkele weilanden door naar de Boekenderweg (zie figuur 3.8., 3.6. en 3.7.). De westzijde van de Boekenderweg (zie figuur 3.10. en 3.11) volgend wordt de Fregatweg gepasseerd. Later wordt de Boekenderweg overgestoken en via de Tuinen van Vaeshartelt (zie figuur 3.13. en 3.14.) wordt de Weert gepasseerd (zie figuur 3.15.) en de Oude steeg gevolgd (zie figuur 3.16.). Nadat de Oude Steeg wordt overgestoken (zie figuur 3.18.) loopt de gasleiding via een weiland onder de spoorverbinding Maastricht-Sittard door en eindigt ten oosten hiervan in een weiland (zie figuur 3.18.). Het tracé volgt voornamelijk weilanden. De te passeren ecologische obstakels zijn van west naar oost de bomen bij het startschema (zie figuur 3.2), een bomenrij ten oosten van het landgoed Meerssenhoven (zie figuur 3.9.) waarvan wordt uitgegaan dat er niet gekapt hoeft te worden, het park Tuinen van Vaeshartelt (waterpartijen, zie figuur 3.14.) en het bosperceel aan de Oude Steeg (zie figuur 3.17.).

figuur 3.2. schema, startpunt

figuur 3.3. bomenwal

figuur 3.4. bomen bij het GOS

figuur 3.5. GOS Z068 Itteren

figuur 3.6. jonge aanplant

figuur 3.7. langs weg Meerssenhoven

figuur 3.8. noordoostzijde landgoed

figuur 3.9. bomenrij bij landgoed

figuur 3.10. zuidoostzijde landgoed

figuur 3.11. langs Boekenderweg

figuur 3.12. langs Boekenderweg

figuur 3.13. Tuinen van Vaeshartelt

figuur 3.14. Tuinen van Vaeshartelt

figuur 3.15. weg de Weert

figuur 3.16. westkant Oude Steeg

figuur 3.17. Oude Steeg met bos

figuur 3.18. noordzijde Oude Steeg

figuur 3.19. eindpunt tracé

3.2 Aanpassingen

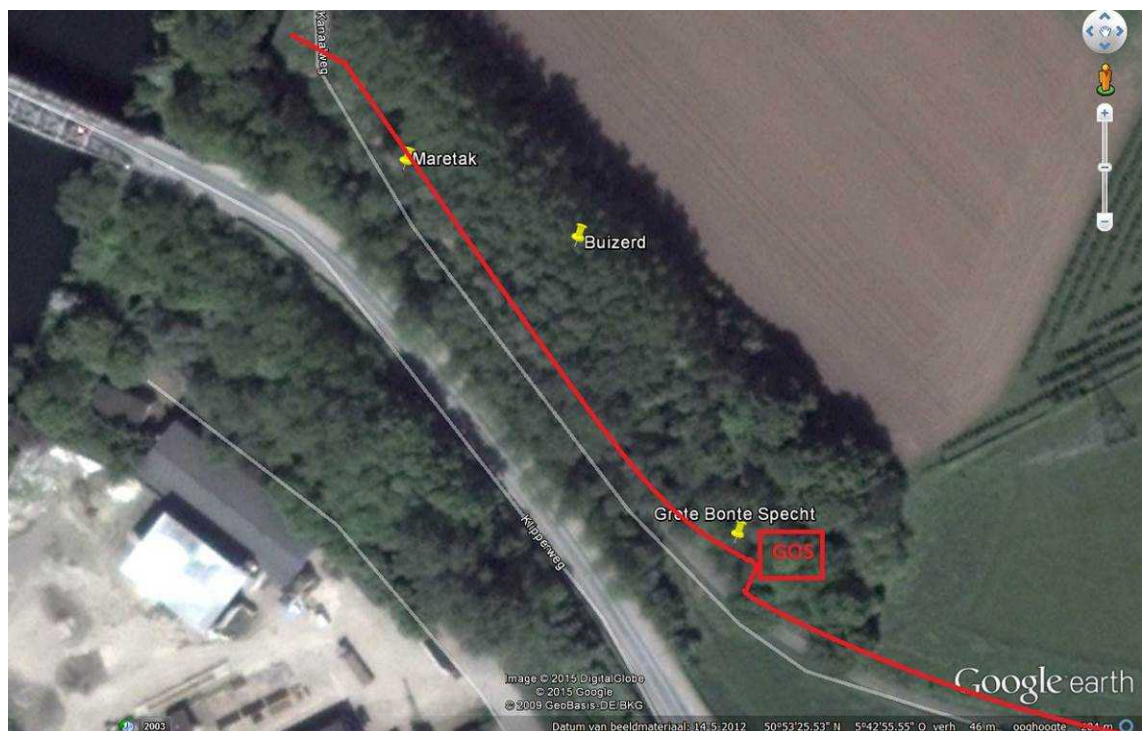
Er worden een schema en enkele gasleidingdelen verwijderd aan de westzijde van het tracé. Er wordt ook een nieuwe gasleiding van ca. 2200 meter aangelegd. Aan de westzijde en oostzijde de leiding worden schema's aangepast of geplaatst. Bijna de hele maatregel vindt plaats met open ontgraving. De enige, op het moment van schrijven van deze toets, bekende uitzonderingen op het open ontgraven zijn de boringen onder de Meerhoven, de Fregatweg en de spoorverbinding door (zie figuur 3.1.). Voor de

maatregel wordt in het plangebied, waar de leiding geplaatst wordt, de bovenlaag verwijderd. Langs het leidingtracé wordt een werkstrook aangelegd van enkele meters breed. De totale werkbreedte is ca. 25 meter. Als de bovenlaag verwijderd is kan de leiding geplaatst worden. De openbare wegen kunnen als toegangsweg gebruikt worden. Er worden voor deze aanpassingen enkele stroken met bomen gekapt. De exacte aantallen en locaties zijn, op het moment van opstellen van deze toets, nog niet precies bekend. Er worden tevens een watergang aangetast in de Tuinen van Vaeshartelt (figuur 3.14). Er worden verder geen sloten of waterwegen aangetast. Verder vinden de maatregelen plaats in agrarisch beheerde velden. Na de werkzaamheden wordt het werkterrein zoveel mogelijk in oude staat hersteld.

4 Resultaten Quick scan Flora- en faunawet

4.1 Beschermd soorten Flora- en faunawet

Op basis van de gegevens van de bureaustudie, de aanwezige biotoop en ecologische expertise is een inschatting gemaakt met betrekking tot het (mogelijk) voorkomen van beschermde planten- en diersoorten. Er werden beschermde soorten binnen het plangebied aangetroffen en er worden meer beschermde soorten in het plangebied verwacht.

figuur 4.1. Locatie boom met maretak, nest van de buizerd, boom op het GOS-terrein met een grote bonte specht.

4.1.1 Vogels

Tijdens de veldbezoeken zijn ekster, merel, blauwe reiger, meeuw, grote bonte specht, groene specht en fitis gezien of gehoord. Tijdens het nader onderzoek op 16 april 2015 zijn er in het begindeel van het tracé twee nesten gevonden. Op locatie 178074/322449 zit een nest in een boom dat mogelijk van een buizerd kan zijn; en in dat geval jaarrond beschermd is. Op locatie 178110/322376 bevindt zich (binnen de hekken van het GOS) een holte in een boom waar een grote bonte specht uit kwam vliegen. Er werden tijdens het veldbezoek in de omgeving van het plangebied geen andere nesten van jaarrond beschermde soorten aangetroffen. Er worden geen gebouwen aangetast zodat negatieve effecten op nestplaatsen van bijvoorbeeld huismus of gierzwaluw kunnen worden uitgesloten. Er worden geen knotwilgen gekapt zodat negatieve effecten op nestplaatsen van bijvoorbeeld steenuil kunnen worden uitgesloten. In de NDFF komen meldingen voor van kievit, grasmus, tjiftjaf, patrijs en vele andere broedvogels. De agrarische percelen en bomen kunnen mogelijk in het broedseizoen nesten bevatten van deze soorten. Er komen ook meldingen van buizerd (meerdere locaties) en torenvalk uit de NDFF. Alhoewel hiervan slechts één mogelijk nesten gevonden is in het plangebied kunnen zij ook elders in de buurt aanwezig zijn.

4.1.2 Vleermuizen

Er worden enkele bomen gekapt, maar geen huizen aangetast. In de bomen zijn geen holtes aangetroffen die geschikt kunnen zijn als verblijfplaats voor vleermuizen (de enige holte is in gebruik door een specht), zodat eventuele verblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied onaangetast blijven. Het hele plangebied is geschikt als foerageergebied voor vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, grootoorvleermuis en laatvlieger. In de NDFF is alleen de gewone dwergvleermuis bekend uit de omgeving. Vleermuizen gebruiken lijnvormige elementen als vliegroutes, deze zijn in het plangebied aanwezig, waarbij met name gedacht moet worden aan de bomenwallen en laanbomen en de bospercelen. Het gehele plangebied kan door vleermuizen gebruikt worden als foerageergebied.

4.1.3 Overige zoogdieren

Tijdens het veldbezoek zijn sporen aangetroffen van mol en konijn. Daarnaast zijn in het plangebied te verwachten: egel, haas, ree, bruine rat, bunzing, hermelijn en wezel. In de omgeving kan de das, steenmarter, eekhoorn of vos foerageren, maar geschikte verblijfplaatsen voor de soorten zijn niet aangetroffen. De bever wordt niet in het plangebied verwacht.

4.1.4 Reptielen, amfibieën en vissen

Reptielen

Vanuit de landelijke verspreiding is bekend dat in de omgeving de hazelworm (F&f-wet tabel 3) aanwezig kan zijn. Het habitat is hiervoor geschikt in de bomenrijen aan het begin en aan het eind van het tracé. Overige beschermde soorten reptielen en hazelworm bij de overige modificaties worden uitgesloten vanwege ongeschiktheid van habitat of de bekende landelijke verspreiding.

Amfibieën

De Alpenwatersalamander plant zich voort in het water, waarbij vis houdende wateren het liefst vermeden worden. Buiten deze levensfase heeft de Alpenwatersalamander een landfase waar het dier de rest van het jaar foerageert en overwintert. In de nabijheid (kilometerhok) van het plangebied zijn in de NDFF waarnemingen bekend van de Alpenwatersalamander (F&f-wet, tabel 2). Deze kan zich voortplanten in de watergang in de Tuinen van Vaeshartelt (zie figuur 3.11.). Deze watergang kan ook gebruikt worden door andere amfibieën zoals de kleine watersalamander (F&f-wet, tabel 1), de gewone pad en de bruine kikker. Hier zullen de bossen/boomwallen ook mogelijk gebruikt worden door de Alpenwatersalamander en overige amfibieën in de landfase. Naast de Alpenwatersalamander komen in de omgeving en in het aanwezige habitat zeer waarschijnlijk geen andere beschermde amfibieën voor.

Nav. nader onderzoek 16 april 2015: de Alpenwatersalamander is niet aangetroffen tijdens een uitgebreid schepnetonderzoek door J. Melis en T. Leerschool. De aanwezigheid van de soort kan worden uitgesloten.

Vissen

Er worden geen watergangen of poelen aangetast die vis bevatten (ervan uitgaande dat er geen vis is uitgezet in de vijvers in de Tuinen van Vaeshartelt).

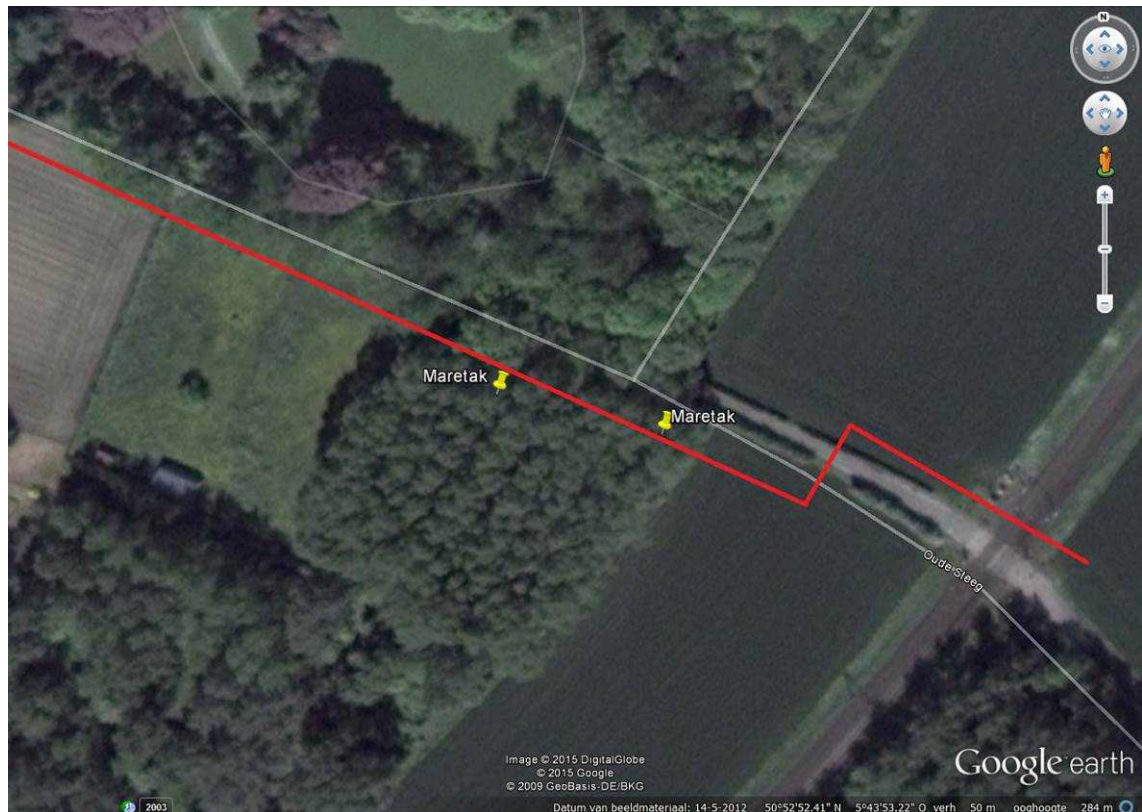
Nav. nader onderzoek 16 april 2015: de beheerder van de Tuinen van Vaeshartelt geeft aan dat er geen vis is uitgezet in de watergang. Er wordt ook geen vis aangetroffen tijdens een uitgebreid schepnetonderzoek door J. Melis en T. Leerschool. De aanwezigheid van vissen kan worden uitgesloten.

4.1.5 Ongewervelden

In de nabijheid van het plangebied worden, gezien het habitat en de landelijke verspreiding, geen beschermde ongewervelden verwacht. Deze ontbreken ook volledig in de NDFF

4.1.6 Planten

In de omgeving van het plangebied komen daslook, maretak, rapunzelklokje en ruig klokje (allen F&F-wet, tabel 2) op diverse plaatsen voor. Gezien het feit dat de gasleiding door zeer divers gebied gaat (boomwallen, wegbermen, weilanden) is het mogelijk dat één of enkele van deze soorten op het tracé voorkomen. Maretak kan in de bomen zitten die gekapt moeten worden, daslook kan bij het GOS of in de boomwallen van het bosperceel verwacht worden, en de klokjes kunnen in bermen en bosranden staan. Andere beschermde vaatplanten worden niet verwacht.

figuur 4.2. Locatie twee bomen met maretak.

Nav. nader onderzoek 16 april 2015: daslook is nergens aangetroffen in het plangebied. Maretak is aanwezig op drie locaties: 178033/322469 (zie figuur 4.1.), 179299/321314 (zie figuur 4.2. links) en 179338/321303 (zie figuur 4.2. rechts). Het onderzoek naar het ruig klokje en het rapunzelklokje moet nog worden uitgevoerd.

5 Effectbeschrijving en gevolgen

5.1 Overzicht beschermde soorten

In onderstaand overzicht worden de aangetroffen en potentieel aanwezige beschermde soorten en hun beschermingsstatus (voor betekenis zie bijlage) binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden samengevat. In de Flora- en faunawet zijn vooral vaste verblijfplaatsen (voortplantingslocaties zoals nesten, holen, kraamkolonies etc.) van belang, maar ook de functionele leefomgeving die vaste verblijfplaatsen in stand houdt. In dit overzicht zijn dan ook alleen de soorten opgenomen, waarvoor het plangebied onderdeel vormt van hun leefgebied en/of levenscyclus en de geplande ontwikkeling mogelijk van negatieve invloed is.

Tabel 4.1: Overzicht van aangetroffen en potentieel voorkomende zwaarder beschermde flora en fauna in het plangebied. Beschermingsstatus Flora- en faunawet: T 2 = Tabel 2; Middelzwaar beschermd, T3 = Tabel 3: Zwaar beschermd

Soortgroep	Soort	Aanwezig	Potentieel voorkomend	T 2	T3	Status/Oplossing
Vogels	Jaarrond beschermd	x	-			Mitigatie
	Alle broedvogels	x	-			Mitigatie
Vleermuizen	Alle	-	x		x	Mitigatie
Reptielen	Hazelworm	-	x		x	Aannemelijk, mitigatie
Amfibieën	Alpenwatersalamander	-	x	x		Niet aangetoond
Vaatplanten	Daslook	-	x	x		Niet aangetoond
	Maretak	x	-	x		Aangetoond
	Rapunzelklokje	-	x	x		Nader onderzoek (juli)
	Ruig klokje	-	x	x		Nader onderzoek (juli)

5.2 Effecten op in het plangebied aanwezige flora en fauna

Broedvogels

Voor de werkzaamheden worden enkele stroken met bomen gekapt. De werkzaamheden vinden deels plaats in de buurt van een jaarrond beschermd nest van een buizerd en kunnen derhalve verstoring opleveren voor de broedende vogels. De boom zelf en de bomenrijen ernaast worden echter niet gekapt.

De werkzaamheden vinden deels plaats in de buurt van bomen en in de buurt van agrarische percelen en kunnen derhalve verstoring opleveren voor broedende zangvogels, zoals merel, grasmus en tijtjaf en weidevogels zoals kieviten patrijs.

Bij de uitvoering moet rekening worden gehouden met broedvogels. Alle broedvogels in Nederland zijn tijdens hun broedseizoen beschermd; hun nesten en legsels mogen niet worden verstoord of vernield. Hiervoor kan in principe ook geen ontheffing worden verkregen.

Het broedseizoen loopt ongeveer van half maart tot half juli, maar dit is afhankelijk van het weer en de soort; de houtduif broedt bijvoorbeeld later. De Flora- en faunawet schrijft geen datumgrenzen voor, de genoemde data zijn globaal. Ieder broedgeval is beschermd, dus indien blijkt dat er een vogel aan het broeden is, ook buiten het broedseizoen, dan moet gewacht worden totdat deze hiermee klaar is en uit eigen beweging is vertrokken.

Indien men vóór het broedseizoen begonnen is met de werkzaamheden en redelijkerwijs kan worden aangenomen dat door deze werkzaamheden geen vogels tot broeden zijn gekomen, dan is het toegestaan om in het broedseizoen door te werken. Als de werkzaamheden in het broedseizoen

uitgevoerd worden dient men met mitigerende maatregelen het broeden van vogels op of nabij de werklocaties te voorkomen. Deze maatregelen staan omschreven in paragraaf 5.3.1.

Vleermuizen

Vleermuizen oriënteren zich in het landschap door zich te laten leiden door lijnvormige elementen, zoals watergangen, bomenrijen en houtwallen. Op locaties waar bomen gekapt worden zullen geen gaten vallen die groter dan zes meter zijn. Achter alle te kappen bomen blijven bomen staan die een eventuele functie voor een vliegroute kunnen overnemen. De eventuele foerageergebieden en vliegroutes langs bomenwallen en laanbomen en de bospercelen zullen, in het geval van lichtoverlast, verstoord worden. Er moet tijdens de werkzaamheden rekening gehouden worden met het versturende effect van lichtoverlast op potentiële foerageergebieden en vliegroutes. Deze maatregelen staan omschreven in paragraaf 5.3.2.

Reptielen

Het plangebied is zo goed als zeker leefgebied voor de hazelworm. Voorkomen van deze soort wordt gezien als aannemelijk; voor deze soort worden mitigerende maatregelen voorgesteld in paragraaf 5.3.3.

Amfibieën

In de omgeving van de watergang bij de Tuinen van Vaeshartelt is de Alpenwatersalamander bij nader onderzoek niet aangetoond. Er wordt geen negatief effect verwacht op beschermde soorten amfibieën.

Vaatplanten

In de omgeving van de werkzaamheden is, bij nader onderzoek geen daslook aangetroffen. In de omgeving van de werkzaamheden bevindt zich maretak in drie bomen die gekapt moeten worden. In de omgeving van de werkzaamheden kunnen zich rapunzel- of ruig klokje (langs bermen, boomwallen, spoorwegverbindingen) bevinden. De aanwezigheid van deze soorten moet nader onderzocht worden hetgeen kan leiden tot het moeten aanvragen van een ontheffing op de gebodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Dit staat kort vermeld in paragraaf 5.3.4.

5.3 Mitigerende maatregelen

5.3.1 Broedvogels; in broedseizoen mitigatie

Indien de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd hoeft geen rekening gehouden te worden met mitigerende maatregelen ten behoeve van vogels. Als de werkzaamheden toch in het broedseizoen uitgevoerd moeten worden dient men met mitigerende maatregelen het broeden van vogels op of nabij de werklocaties te voorkomen.

Als er toch vogels in het plangebied broeden, kunnen de werkzaamheden ter plaatse geen doorgang vinden tot dat de jongen zijn uitgevlogen. Voor de wet is er geen verschil tussen broedvogels gemaakt. Alle broedvogels zijn beschermd gedurende de voortplantingsperiode. Het is niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verstoren en verjagen van broedende vogels. Wel is het toegestaan om maatregelen te nemen waarmee het gebied tijdelijk ongeschikt wordt als broedgebied voor vogels.

Om verstoring zoveel mogelijk te beperken worden de volgende maatregelen voorgesteld:

- Werken buiten het broedseizoen; of als dit vanwege de werkzaamheden onmogelijk is:
- Het werktein (schema's en eventuele toegangswegen) en ruime omgeving hiervan benodigd voor de werkzaamheden ruim voor het broedseizoen ongeschikt maken en houden voor broedende vogels.

Als toch broedgevallen optreden, dient bij het uitvoeren van de werkzaamheden zoveel afstand gehouden te worden, dat geen verstoring op treedt. Deze afstand wordt door een ter zake kundige ecooloog vastgesteld.

5.3.2 Vleermuizen; eventueel nader onderzoek; zeker mitigatie

Mitigatie

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen binnen het plangebied. De gehele omgeving kan in gebruik zijn als foerageergebied voor vleermuizen. De bomenrijen kunnen door vleermuizen gebruikt worden als vliegroute. Er moet tijdens de werkzaamheden rekening gehouden worden met lichtoverlast op potentiële foerageergebieden en vliegroutes. De bomenrijen dienen afgeschermd te worden van directe lichtval.

Om verstoring zoveel mogelijk te beperken wordt de volgende maatregel voorgesteld:

- Lichtoverlast in de buurt van verblijven of mogelijke foerageergebieden en vliegroutes moet worden voorkomen door het licht weg te draaien van de als mogelijke foerageergebieden aangemerkte elementen binnen het tracé.

5.3.3 Reptielen; ontheffing en/of mitigatie

De aanwezigheid van hazelworm is te verwachten. Er moet overleg worden gevoerd met RVO. Indien RVO dit noodzakelijk acht moet een ontheffing op de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet worden aangevraagd. Gezien de mobiliteit van de soort kan het werkgebied afgezet worden en kunnen binnen het werkgebied aanwezige dieren afgevangen worden door een ter zake kundige ecooloog. Dit voorkomt slachtoffers. Na de werkzaamheden kan het scherm verwijderd worden. De vraag die RVO moet beantwoorden is of dit mag als mitigatie (direct opgenomen in een ecologisch werkprotocol), of dat dit moet worden uitgevoerd via een ontheffingsaanvraag met daarin een activiteitenplan dat, na toekenning, alsnog moet worden uitgewerkt in een ecologisch werkprotocol.

5.3.4 Vaatplanten; ontheffing en/of mitigatie en nader onderzoek

De aanwezigheid van daslook is uit te sluiten, maar de maretak is op drie plaatsen in te kappen bomen aanwezig. Er moet overleg worden gevoerd met RVO. Indien RVO dit noodzakelijk acht moet een ontheffing op de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet worden aangevraagd. Gezien de algemeenheid van de soort in de regio zal de gunstige staat van instandhouding geen gevaar lopen als de maatregelen worden uitgevoerd zonder directe compensatie. De vraag die RVO moet beantwoorden is of dit mag zonder compensatie (direct opgenomen in een ecologisch werkprotocol), of dat dit moet worden uitgevoerd via een ontheffingsaanvraag met daarin een activiteitenplan dat, na toekenning, alsnog moet worden uitgewerkt in een ecologisch werkprotocol.

De aanwezigheid van rapunzelklokje en ruig klokje moet nader onderzocht worden in de omgeving van het tracé. Dit kan geschieden door een veldbezoek in een geschikte periode (vanaf juli). Het onderzoek dient uitgevoerd te worden door een ter zake kundige ecooloog volgens een van te voren op te stellen ecologisch werkplan. Indien de soort wordt aangetroffen of aanwezigheid aannemelijk te maken is en de werkzaamheden een verstoring zullen zijn voor individuele planten en / of geschikt habitat moet een ontheffing op de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet worden aangevraagd.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Voor de werkzaamheden worden enkele stroken met bomen gekapt. Er worden geen waterwegen (met beschermde soorten) aangetast. De voorgenomen werkzaamheden, met uitzondering van de kap van enkele boomstroken, ten behoeve van de aanpassingen zijn tijdelijk van aard. Het karakter van de gebieden waar de werkzaamheden worden uitgevoerd wordt, ondanks de kap van bomen, er niet blijvend door veranderd.

Flora- en faunawet

Indien de werkzaamheden in het vogelbroedseizoen plaatsvinden zijn er mitigerende maatregelen van toepassing voor broedvogels. Er zijn mitigerende maatregelen van toepassing ter voorkoming van lichtoverlast op vleermuizen. Er is nader onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van Alpenwatersalamander, daslook en maretak. Er moet nog nader onderzoek worden uitgevoerd naar de aanwezigheid van rapunzelklokje en ruig klokje. Voor de reeds gevonden beschermde soorten (hazelworm en maretak) moet mogelijk een ontheffing op de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet worden aangevraagd. Daarvoor is contact met RVO noodzakelijk. Het nader onderzoek naar vaatplanten kan leiden tot een verdere verplichte ontheffing op de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Voor alle overige dieren die verstoord worden geldt natuurlijk de zorgplicht.

Natura 2000

Het plangebied ligt op beperkte afstand van drie Natura 2000-gebieden. De dichtstbijzijnde gebieden zijn het Geuldal op ruim 1 kilometer afstand (ten oosten), de Grensmaas op ruim 1,5 kilometer afstand (ten westen) en het Bunder- en Elslooërbos op bijna 2 kilometer afstand (ten noorden). De aanpassing is lokaal, beperkt en de Natura 2000 gebieden liggen gescheiden van de maatregel door woonwijken, bedrijventerreinen, (snel)wegen, spoorverbindingen en waterwegen. Ondanks de nabijheid van drie Natura 2000-gebieden is voor de geplande aanpassing een voortoetsing aan de Natuurbeschermingswet niet aan de orde.

Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied ligt niet in de Ecologische Hoofdstructuur. Derhalve is een toetsing aan de NNN niet benodigd.

6.2 Aanbevelingen

Nader onderzoek

Er moet nog nader onderzoek uitgevoerd worden naar vaatplanten vanaf juli. Dit staat beschreven in paragraaf 5.3.3. (vaatplanten).

Mitigatie

Er zijn, indien gewerkt wordt tijdens het broedseizoen, mitigerende maatregelen nodig voor broedvogels. Deze staan beschreven in 5.3.1. Er zijn mitigerende maatregelen nodig voor vleermuizen. Deze staan beschreven in 5.3.2. Er zijn mitigerende maatregelen van toepassing voor de hazelworm die beschreven staan in 5.3.4.

Ontheffing

Er moet mogelijk een ontheffing worden aangevraagd op de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet voor de maretak en Hazelworm. Hiervoor moet overleg worden gevoerd met RVO.

Heerenveen, mei 2015
Antea Group

7 Geraadpleegde bronnen

Boeken

- [REDACTED] et al. 2010. Zoogdieren van Limburg, verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007. Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Maastricht.
- [REDACTED] et al. 2007. Avifauna van Limburg. Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Maastricht.
- [REDACTED] 2009. Herpetofauna van Limburg, verspreiding en ecologie van amfibieën en reptielen in de periode 1980 - 2008. Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Maastricht
- [REDACTED] 2000. Vissen in Limburgse beken. De verspreiding en ecologie van vissen in stromende wateren in Limburg. Natuurhistorische Genootschap in Limburg/Stichting FĲAVON. Stichting Natuurpublicaties Limburg Maastricht 2000.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. SOVON, Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- [REDACTED] 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. RAVON, Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- FLORON 2011. Nieuwe Atlas van de Nederlandse flora. Stichting FLORON, Nijmegen.

Beschermde gebieden

- Google Earth
- www.bing.com
- www.synbiosys.alterra.nl/natura2000

Verspreiding en informatie

- Nationale Database Flora en Fauna (NDFF)
- www.nederlandsesoorten.nl
- www.rijksoverheid.nl
- www.rvo.nl
- www.telmee.nl
- www.waarneming.nl
- [limburg.vissenatlas.nl](http:// limburg.vissenatlas.nl)
- www.ravon.nl
- www.zoogdiervereniging.nl
- www.zoogdieratlas.nl
- www.vleermuis.net
- www.vleermuizenindestad.nl
- www.dasenboom.nl
- www.vlinderstichting.nl
- www.vlindernet.nl
- www.eis-nederland.nl
- www.wilde-planten.nl
- www.floravannederland.nl

Bijlage 1: Wettelijk kader

De Nederlandse natuurwetgeving

Hieronder volgt een algemene beschrijving van de Natuurwetgeving, gevolgd door betreffende onderdelen van de wetgeving.

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedsbescherming en soortbescherming. De gebiedsbescherming is onderverdeeld in de Natuurbeschermingswet '98 en de Ecologische Hoofdstructuur. De Natuurbeschermingswet '98 omvat de Natura 2000-gebieden. In de Natura 2000-gebieden zijn de beschermde natuurmonumenten alsmede de gebieden met de status Vogel- en/of de Habitatrichtlijn-gebied (voorheen Speciale Beschermings-Zones (SBZ's) opgenomen.

Globaal kan gesteld worden dat de gebiedsbescherming gericht is op de bescherming van de waarden waarvoor een gebied is aangewezen. Deze bescherming is gebiedspecifiek, maar kent voor de Natura 2000-gebieden wel de zogenaamde externe werking. Dat wil zeggen dat ook handelingen buiten het beschermde gebied niet mogen leiden tot verlies aan kwaliteit in het beschermde gebied.

De soortbescherming is opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen Natura 2000-gebieden welke zijn vermeld in bijlage IV. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent geen externe werking. Projecten worden getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het projectgebied.

Conform deze wet is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van mogelijke voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Vanuit de kennis dienen plannen en projecten getoetst te worden aan eventuele strijdigheid met de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet.

Natuurbeschermingswet 1998

Binnen de EU worden de belangrijkste leefgebieden van de meest bedreigde en waardevolle soorten en habitattypen aangewezen als Natura 2000-gebied. Deze Natura 2000-gebieden moeten samen een Europees ecologisch netwerk vormen om de achteruitgang van de biodiversiteit te keren. De juridische basis voor dit netwerk zijn de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, welke in Nederland zijn doorvertaald in de Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet). Per gebied worden voor de soorten en habitattypen instandhoudingsdoelen (kortweg IHD) bepaald. Dit kunnen behoud- of uitbreidings- / verbeteringsdoelen zijn. Het is verplicht om plannen en projecten te beoordelen op de gevolgen voor deze instandhoudingsdoelen. Voor projecten geldt een vergunningplicht als het project een verslechterend of significant verstorend effect kan hebben op een Natura 2000-gebied (art. 19d Nbwet). Bij vaststelling van plannen, zoals een bestemmingsplan, moet het bevoegd gezag rekening houden met de gevolgen van het plan voor Natura 2000-gebieden (art. 19j, Nbwet).

Voor Natura 2000 is een afwegingenkader opgesteld om handelingen en projecten te toetsen die schade kunnen doen aan de soorten die in de aangewezen N2000-gebieden beschermd moeten worden (zie figuur 1.1). Dit afwegingenkader is bekend als de Habitattoets. Het afwegingenkader gaat uit van het voorzorgprincipe, het zogenaamde nee-tenzij beginsel.

De Habitattoets vergt van initiatiefnemers dat zij zich vooraf verzekeren dat projecten of handelingen geen significante schade kunnen toebrengen aan de instandhoudingsdoelstellingen van N2000. Dit geldt zowel voor plannen en projecten binnen de grenzen van N2000-gebieden als daarbuiten. De richtlijnbevestigingen kennen dus externe werking.

In de oriëntatiefase/vooroverleg moet beoordeeld worden of van een project negatieve effecten te verwachten zijn. Als met zekerheid is vast te stellen dat geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen op zullen treden, is voor de uitvoering van de plannen geen vergunning

nodig. Indien die zekerheid op voorhand niet verkregen kan worden, zal een verslechteringstoets of passende beoordeling uitgevoerd moeten worden om de omvang van de negatieve effecten te bepalen. Zoals gezegd kent het toetsingskader van de Natuurbeschermingswet 1998 vier onderdelen:

1. Oriëntatiefase of vooroverleg
2. verslechteringstoets
3. passende beoordeling
4. toets op ADC-criteria (alternatieventoets + dwingende redenen van groot openbaar belang+ compensatie)

Figuur 1 geeft een schematische weergave van de stappen.

In het vooroverleg staat de volgende vraag centraal: *'is er kans op een (significant) negatief effect a.g.v. de voorgenomen ingreep?'*. Beantwoording hiervan geschiedt aan de hand van een zogenaamde Voortoets.

Afhankelijk van de uitkomsten hiervan kan een verslechteringstoets of passende beoordeling noodzakelijk zijn. Indien een significant effect als gevolg van een ontwikkeling niet zonder meer kan worden uitgesloten is conform het schema het doorlopen van een passende beoordeling noodzakelijk.

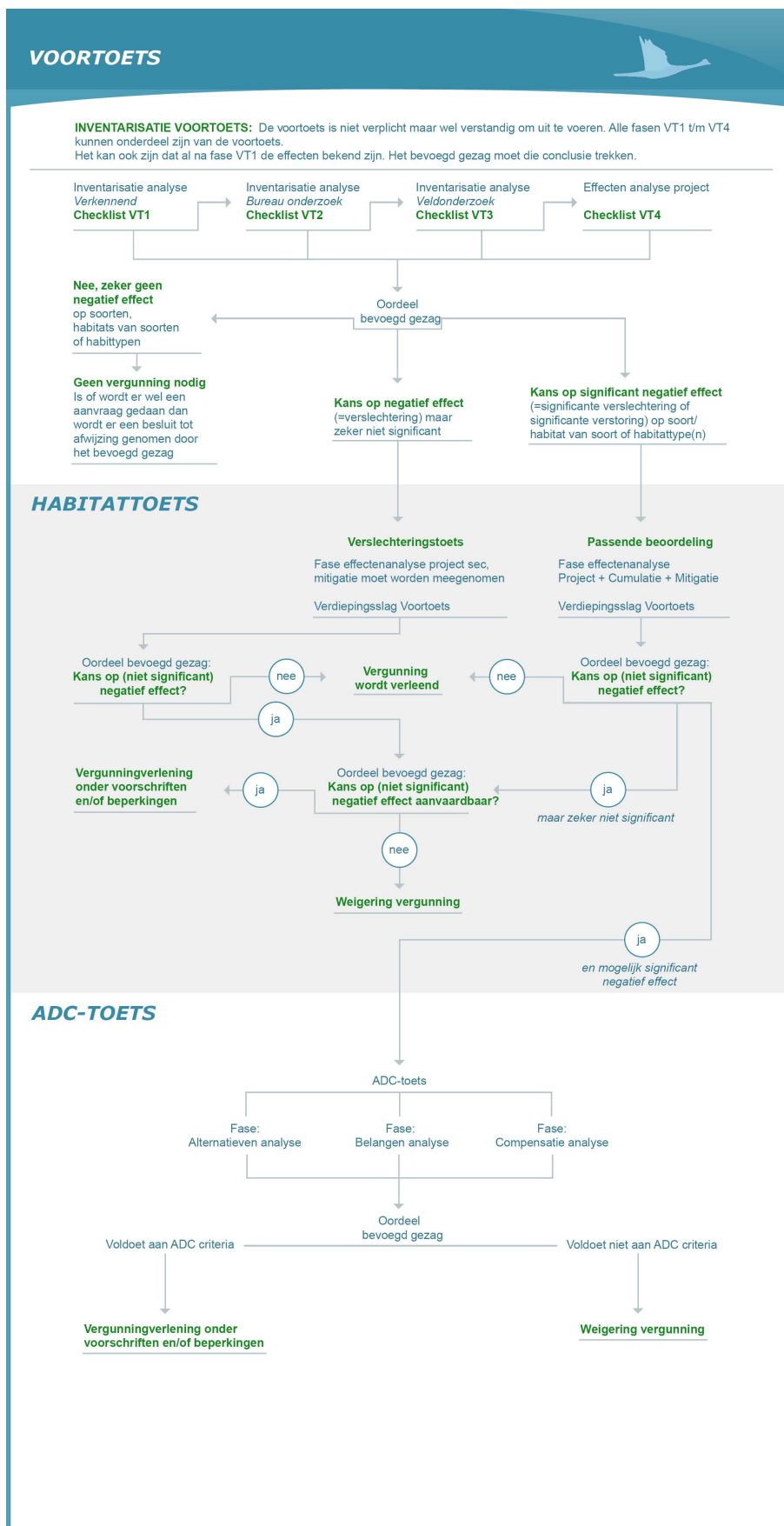
In een passende beoordeling dient beoordeeld te worden of het project (afzonderlijk of in combinatie met andere projecten en handelingen) significant gevolgen kan hebben voor het Natura 2000 gebied. Het uitvoeren van onderzoek naar het bepalen van de kans op een significant effect en de passende beoordeling zijn vormvrij: er zijn geen formats voor het uitvoeren van het onderzoek, noch voor het beoordelen van de kwaliteit van het onderzoek (Broekmeyer *et al*, 2008), richtlijnen voor een effectenstudie of significantietoets zijn eveneens niet opgelegd vanuit het bevoegd gezag (Broekmeyer, 2006).

Als het plan in het licht van de instandhoudingsdoelen (significant) negatieve gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, moet een Passende beoordeling gemaakt worden. Hierin wordt onderzocht of het plan of project leidt tot aantasting van natuurlijke kenmerken. Als er sprake is van aantasting, kan het plan of project geen doorgang vinden, tenzij de zogenaamde ADC-toets succesvol wordt doorlopen. In deze toets wordt achtereenvolgens bepaald:

1. of er Alternatieven zijn voor het plan of project (die geen of minder gevolgen hebben);
2. of er Dwingende redenen van groot openbaar belang zijn voor het plan of project, denk bijvoorbeeld aan de openbare veiligheid;
3. of er voldoende Compensatie voor de schade aan de natuur getroffen kan worden.

Significantie van effecten

Centraal in een effectbeoordeling staat steeds de vraag in hoeverre plannen en handelingen tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen leiden. Om te bepalen of een effect significant is in het licht van de doelstelling van de Vogel en Habitatrichtlijn, moet gebruik gemaakt worden van het principe van de gunstige staat van instandhouding van een soort, conform Artikel 6 van de Habitatrichtlijn (EG 2000). Om een soort of habitat in gunstige staat van instandhouding te houden gelden de volgende criteria. De toetsingscriteria worden hieronder nader toegelicht.

Figuur 1: Toetsingsschema en vergunningtraject Natuurbeschermingswet (steunpunt Natura 2000).

Gunstige staat van instandhouding

In kader 2 is weergegeven wat wordt verstaan onder gunstige staat van instandhouding conform de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (ministerie van LNV 2005).

Kader 2. Tekst en uitleg over het begrip “gunstige staat van instandhouding” uit Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (ministerie van LNV 2005).

De ‘staat van instandhouding’ van een natuurlijke habitat wordt als ‘gunstig’ beschouwd wanneer:

- het natuurlijke verspreidingsgebied van het habitat en de oppervlakte ervan binnen dat gebied stabiel zijn of toenemen, en
- de voor behoud op lange termijn nodige specifieke structuur en functies bestaan en in de afzienbare toekomst vermoedelijk zullen blijven bestaan, en
- de staat van instandhouding van de voor dat habitat typische soorten gunstig is.

De ‘staat van instandhouding’ voor een soort wordt als ‘gunstig’ beschouwd wanneer:

- uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van het natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- er een voldoende groot habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Dit houdt samengevat in dat plannen of activiteiten die bijdragen aan een aantasting van de draagkracht van het gebied voor het voortbestaan van natuurlijke habitats en habitats van soorten, beschouwd moeten worden als een significante aantasting.

Significantie

Over het begrip ‘significantie’ is de wet- en regelgeving minder duidelijk (zie kader 3).

Kader 3. Tekst en uitleg over het begrip “significantie” uit het document Beheer van Natura 2000-gebieden. De bepalingen van artikel 6 van de Habitatrichtlijn (EG, 2000).

Wat als een „significant” gevolg moet worden aangemerkt, is geen kwestie van willekeur. Ten eerste wordt de term in de richtlijn als een objectief begrip gehanteerd (d.w.z. dat de term niet op zodanige wijze wordt gekwalificeerd dat hij op een arbitraire wijze kan worden geïnterpreteerd. Ten tweede is een consequente interpretatie van „significant” noodzakelijk om te garanderen dat „Natura 2000” als een coherent netwerk functioneert.

Aan het begrip „significant” moet een objectieve inhoud worden gegeven. Tegelijk moet de significantie van effecten worden vastgesteld in het licht van de specifieke bijzonderheden en milieukenmerken van het beschermde gebied waarop een plan of project betrekking heeft, waarbij met name rekening moet worden gehouden met de instandhoudingdoelstellingen voor het gebied.

Het bovenstaande impliceert dat aan het begrip significantie door de toetsers op projectniveau invulling moet worden gegeven.

Meer duidelijkheid over het begrip 'significante' gevolgen komt voort uit het Kokkelvisserijarrest. Het Europese Hof van Justitie heeft in dit arrest vastgesteld dat er sprake is van significante gevolgen 'als een plan of project de instandhoudingsdoelstelling van een gebied in gevaar dreigt te brengen'. Het Kokkelvisserij-arrest geeft aan dat 'significante gevolgen' zeer nauw verbonden zijn met de 'instandhoudingsdoelen' uit het ontwerpbesluit.

Naar de geest van de wet én de interpretatie van het Kokkelvisserijarrest kan de volgende definitie voor significant effect gedefinieerd worden; **"Er is sprake van een significant effect als de activiteit afbreuk doet aan de instandhoudingdoelen van een Natura 2000- gebied"**.

De bovenbeschreven criteria zijn op de volgende wijze toegepast om te beoordelen of en in welke mate effecten significant zijn en of dit strijdig is met de instandhoudingsdoelen.

De significantie wordt beoordeeld op basis van expert-judgement aan de hand van een aantal kwantitatieve en kwalitatieve beoordelingscriteria.

- Om een indruk te krijgen van de omvang van een effect is gekeken naar het (relatieve) voorkomen van de kwalificerende soorten in de omgeving van het plangebied.
- Om een indruk te krijgen van de ernst van een effect wordt gekeken naar de trend van de kwalificerende waarden. Daarnaast wordt ook gekeken naar de staat van instandhouding van de soort. Bij een dalende populatietrend en een ongunstige landelijke staat van instandhouding wordt een effect eerder als ernstiger beoordeeld.
- Ten slotte wordt bepaald in hoeverre de ontwikkeling afbreuk doet aan het instandhoudingsdoel per soort en in welke mate de algemene doelen voor behoud en herstel van het Natura 2000-gebied Veluwe worden beïnvloed.

Cumulatieve effecten

Bij het bepalen of de activiteit (significante) gevolgen kan hebben, moet ook rekening worden gehouden met zogenaamde cumulatieve effecten. Hiervan is sprake als naast het project of andere handeling in of rondom een Natura 2000-gebied andere projecten en handelingen plaatsvinden die in combinatie mogelijk schadelijk zijn voor de natuurlijke kenmerken van het gebied. Onderscheid dient gemaakt te worden tussen de verschillende uitvoeringsstadia van projecten en andere handelingen, waarmee ook tijdens de beoordeling op verschillende wijze rekening dient te worden gehouden (LNV, 2005, zie kader 4).

Kader 4. Plannen waarmee rekening moet worden gehouden bij de cumulatieve effecten conform de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (Ministerie van LNV 2005)

- Voltooide plannen en projecten: hoewel reeds voltooide plannen en projecten niet direct hoeven te worden meegenomen, zijn er gevallen voorstelbaar waarbij dat wel moet, met name indien zij blijvende gevolgen voor het gebied hebben en er aanwijzingen bestaan voor een patroon van geleidelijke teloorgang van de natuurlijke kenmerken van het beschermde gebied.
- Goedgekeurde maar nog niet voltooide plannen en projecten: als deze zijn goedgekeurd, maar nog niet voltooid moeten deze volledig in de beoordeling worden meegenomen.
- Voorbereidingshandelingen: in principe behoren ook voorbereidingshandelingen voor een plan of project in de beoordeling te worden meegenomen. Hiervan kan worden afgeweken indien er alleen nog maar sprake is van voorbereidingshandelingen, waarbij de realisatie van het betrokken plan of project een toekomstige onzekere gebeurtenis is. Daarvan is bijvoorbeeld sprake als in een plan de mogelijkheid tot de ontwikkeling van de activiteit wordt geboden, maar dat nog niet de zekerheid bestaat dat op de vastgestelde locatie daadwerkelijk het project wordt gerealiseerd en er nog een toetsmoment volgt waarop de activiteit (inclusief cumulatie) wordt beoordeeld.

Bij het omgaan met cumulatie zijn er diverse onzekerheden wat betreft de vraag *welke* activiteiten meetellen bij cumulatie en *hoe* deze cumulatieve effecten bijdragen aan het bepalen van de kans op een significant effect. Wetenschappelijk is het optellen van niet of nauwelijks kwantificeerbare effecten van een reeks heel verschillende ingrepen vaak niet mogelijk (Broekmeyer et al, 2008).

Voor de formulering van de Natura 2000 doelen op gebiedsniveau is een aantal standaardformuleringen gebruikt. Doelen zijn bijvoorbeeld geformuleerd in termen van behoud oppervlakte en behoud kwaliteit (voor de habitattypen) of uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van tenminste # paren. In de weergegeven tabellen zal per habitatype en doelsoort de staat van instandhouding, de relatieve bijdrage en de doelstelling met betrekking tot oppervlakte en kwaliteit worden weergegeven.

Ecologische Hoofdstructuur

In het Natuurbeleidsplan van 1990 is voor het eerst het streven van de rijksoverheid beschreven om een nationale ecologische hoofdstructuur te maken. De EHS is een samenhangend netwerk van bestaande en te ontwikkelen natuurgebieden. Het netwerk wordt gevormd door kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones. De verbindingzones maken onderdeel uit van de EHS.

Na vertraging in de verwerving van gebieden en het bereiken van doelen is kort geleden besloten om de totstandkoming te baseren op vrijwillige deelname van andere partijen terwijl de overheden zich concentreren op het aanleggen van robuuste verbindingen.

De bescherming van de EHS is niet in wetgeving vastgelegd, maar vindt plaats via het bestemmingsplan. Het beleid is gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, rekening houdend met de medebelangen die in het gebied aanwezig zijn.

In 1995 heeft de rijksoverheid met een planologische kernbeslissing het Structuurschema voor de Groene Ruimte aangenomen. Hierin is een toetsingskader opgenomen, dat lijkt op het nee-tenzij dat geldt voor de Habitattoets. In de Nota Ruimte, die het beleidskader vormt voor de duurzame ontwikkeling en een verantwoord toekomstig grondgebruik in de vorm van onder andere de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), is dit toetsingskader wederom opgenomen.

Binnen EHS-gebieden zijn nieuwe plannen, projecten of handelingen niet toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten. Als er echter geen reële alternatieven aanwezig zijn én er is sprake van groot openbaar belang kan het project doorgaan als de schade zo veel mogelijk wordt verzacht en de resterende schade wordt gecompenseerd.

Belangrijk verschil met de Habitattoets is dat van het nee-tenzij kan worden afgeweken om reden van zwaarwegend openbaar belang, indien alternatieven niet voorhanden zijn. Compensatie voor de schade aan de natuur kan ook financieel plaats vinden.

Flora- en faunawet

Onder de werking van de Flora- en faunawet vallen circa 1.000 dier- en plantensoorten. Alle inheemse zoogdieren (m.u.v. de huismuis en zwarte en bruine rat), vogels, amfibieën en reptielen zijn beschermd. Tevens heeft een aantal soorten planten, vissen, insecten en ongewervelden een beschermde status. Voor de in het wild voorkomende planten en dieren geldt de algemene zorgplicht (art. 2).

Volgens de Flora- en faunawet mogen beschermde dier- en plantensoorten niet worden verwond, gevangen, opzettelijk worden verontrust of gedood. Voortplanting- of vaste rust- of verblijfplaatsen mogen niet worden beschadigd, vernield of verstoord.

Beschermde planten mogen op geen enkele wijze van hun groeiplaats worden verwijderd of vernield. De verbodsbepalingen van de wet staan genoemd in onderstaand kader.

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde planten:

- Artikel 8: Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op andere manier van de groeiplaats verwijderen van planten
- Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van planten

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde dieren:

- Artikel 9: Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen van dieren. Het met het oog op bovenstaande doelen opsporen van dieren.
- Artikel 10: Het opzettelijk verontrusten van dieren
- Artikel 11: Het beschadigen, vernielen, uithalen wegnemen, verstoren van nesten, hopen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren.
- Artikel 12: Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.
- Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van dieren.

werkingssfeer van de Flora- en faunawet is niet beperkt tot of gerelateerd aan speciaal aangewezen gebieden, maar geeft soorten **overall** in Nederland bescherming.

In artikel 75 van de Flora- en faunawet¹ worden de ontheffingsmogelijkheden weergegeven. Op 23 februari 2005 is de Algemene Maatregel van Bestuur m.b.t. artikel 75 van de Flora- en faunawet in werking getreden. Middels deze AMvB wordt onder bepaalde voorwaarden een algemene vrijstelling geregeld van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet. Deze vrijstelling geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, bestendig gebruik en bestendig beheer en onderhoud en voor bepaalde (algemeen voorkomende) soorten. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af het de diersoort of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. In de AMvB worden hiertoe verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime AMvB:

Voor deze soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht. Voor deze soorten is derhalve geen ontheffing nodig. Wel geldt ten aanzien van deze soorten de zorgplicht, die eveneens van de Flora- en faunawet uitgaat.

Soorten die vallen onder de vrijstelling betreft onder andere algemene zoogdiersoorten, zoals algemene muizen- en spitsmuizen, de Egel, Konijn en Mol, Ree en Vos, algemene amfibieënsoorten, waaronder de Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander en plantensoorten als Grasklokje en Gewone dotterbloem.

- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime AMvB:

Voor soorten van tabel 2 van de AMvB is bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, indien gewerkt wordt volgens een door het Ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode, dan dient ontheffing aangevraagd te worden, welke wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort' (lichte toets). Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 2 de algemene zorgplicht.

- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in Bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime AMvB.

¹ Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijzigingen van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen.

Voor soorten van tabel 3 geldt het zwaarste beschermingsregime en is bij ruimtelijke ontwikkelingen geen vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, ook niet met een gedragscode. Voor deze soorten dient een ontheffing aangevraagd te worden, welke aan vier criteria wordt getoetst (zware toets): de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats wordt niet aangetast, er is sprake van een in of bij wet genoemd belang, er is geen alternatief en 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 3 de algemene zorgplicht.

Voor Bijlage 1 soorten uit Tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van alle belangen genoemd in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten. In de praktijk komen bij Bijlage 1- soorten onderstaande vier belangen het meeste voor bij een ontheffing voor een ruimtelijke ingreep:

1. Bescherming van flora en fauna (b);
2. Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
3. Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);
4. Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimte inrichting of ontwikkeling (j)

Voor Bijlage IV-soorten van de Habitatrichtlijn uit Tabel 3 geldt voor een ruimtelijke ingreep alleen ontheffing wordt verleend op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn:

1. Bescherming flora en fauna (b)
2. Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
3. Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);

- Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in Tabel 1 t/m 3; alle vogels zijn in Nederland gelijk beschermd. T.a.v. vogels geldt, dat werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord verboden zijn.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen geldt een vrijstelling wanneer gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode dan dient formeel een ontheffing te worden aangevraagd. Voor broedvogels wordt echter geen ontheffing verleend waarbij als voorwaarde wordt gesteld dat broedvogels niet verstoord mogen worden tijdens het kwetsbare broedseizoen; dit mede in het kader van de algemene zorgplicht die ook voor vogels geldt.

Bescherming van vogelnesten

Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Hiervoor is geen standaardperiode, het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keer elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Indien de werkzaamheden effect hebben op deze soorten is een ontheffing nodig. Voor vogels kan alleen een ontheffing worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Voor deze soorten* is geen ontheffing nodig, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden of maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats gaan vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mag van deze soorten het nest worden verplaatst of verwijderd.

* Een deel van deze soorten zijn ondergebracht in categorie 5 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Hoewel het onderbrengen van deze soorten op

deze lijst anders doet vermoeden is de vaste rust- en verblijfplaats van deze vogels niet jaarrond beschermd. Dit betreffen namelijk vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor gebroed hebben of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.